

Kočárová alej mezi Raspenavou a Krásným Lesem Jak alej ke svému jménu přišla

Motto:

Naděje není přesvědčení, že něco dobře dopadne, ale jistota, že má něco smysl - bez ohledu na to, jak to dopadne.

Václav Havel

Stručné územní souvislosti

Frýdlantsko, severní výběžek Čech oddělený od české kotliny hradbou Jizerských hor, je díky své periferní poloze územím, kde se aleje dochovaly snad podél všech silnic, které tento opomíjený kout naší země protkávají. Nedochovalo zde k tlaku na rozšiřování cest, proto se nám lipové, javorové, jasanové či jabloňové lemování komunikací dochovalo dodnes. Jde o jednu, tu lepší, stranu mince. A protože všechno souvisí se vším, je potřeba nahlédnout i z druhé strany. Na Frýdlantsku bylo po druhé světové válce vše jinak. Veškeré vazby se zpřetrhaly, tak jako jinde v Sudetech a k tomu se přidala stagnace hospodářského rozvoje díky špatné dostupnosti a odloučenosti území.

Aleje a stromořadí se již po několik století usadily v našem životním prostoru. Přispívají k uspořádanosti krajiny v sídlech a krajiny volné - zemědělské i lesní, zvelebují ji a spoluutvářejí její strukturu. Šlechtická sídla v minulosti propojovaly tzv. kočárové cesty lemované alejemi. Jedna taková, na panství Clam-Gallasů, vedla frýdlantského zámku do lázní v Libverdě. Silnice byla vybudována v roce 1847, tj. v témže roce jako lázeňská kolonáda. Část kočárové cesty u Raspenavy dala později název Kočárové aleji, paradoxně ale až na sklonku její existence.

Kočárová alej koncem podzimu 2006

Kočárová alej koncem léta 2011

Jak se z aleje podél bývalé kočárové cesty stala Kočárová alej?

Kočárová alej, tedy alej lemující uzoučkou silnici mezi poli vedoucí z Raspenavy od mostu přes Smědou na křižovatku s Novoměstskou silnicí, tvořily zejména jasany ztepilé. Linie aleje byla esovitě zatočená a vytvářela působivé průhledy na kulisu strmých svahů Jizerských hor. Zároveň drobila mozaiku polí a remízků na menší malebnější díly krajiny.

Úzký profil silnice nedovoloval řidičům příliš rychlou jízdu, míjení vozidel větších rozměrů vyžadovalo zvýšenou vzájemnou ohleduplnost. Stromy trpěly oděry spodních částí kmenů od radlic mechanizace při zimní údržbě, solením, často i kolizemi s auty. Rekonstrukce povrchu komunikace se v minulosti neobešla bez zásahů do kořenů při frézování vozovky. Chřadnoucí stromy se postupně kácely a na jejich místě spontánně vznikaly výhybny pro auta. Nicméně zbylé stromy stále tvořily efektní linii,

avšak jejich stav vyžadoval péči, které se jim bohužel dlouhodobě nedostávalo. Suché olámané větve, odřené kmeny některé i s plodnicemi hub se staly jedním z důvodů pro jejich kácení, spolu s argumentem dopravních nehod s tragickými následky.

Sled událostí nabral na obrátkách od roku 2014. V tu dobu se v místním tisku objevily první informace o záměru česko-polského projektu "Od zámku Frýdlant k zámku Czocho" za 20 milionů eur. Ambicí projektu bylo zvýšení návštěvnosti obou zámků prostřednictvím opravy poškozených komunikací. V roce 2015 se záměr začal projednávat na jednáních zastupitelstev obcí na Frýdlantsku. V podstatě jen mezi řádky se pozorný čtenář dovtípil, že si velkorysá oprava silnic vyžádá poměrně masivní kácení stromů v alejích. Mělo padnout okolo 950 stromů. Pro Frýdlantsko je díky poválečnému vývoji typická pasivita občanů v účasti na veřejných věcech ve srovnání s oblastmi ve vnitrozemí, které nebyly postižené přesuny obyvatelstva. Právě v tento moment se ale podařilo zažitý stereotyp zvrátit. Občané i spolky společně sepsali petici na záchranu alejí.

Petice požadovala:

- vyřešení problematiky místních alejí před podáním žádosti o dotaci na opravy silnic,
- přehodnocení počtu stromů určených ke kácení,
- vyčlenění finančních prostředků na ošetření a údržbu alejí,
- přehodnocení nutnosti rozšiřování komunikací na úkor alejí,
- hledání technického řešení umožňujícího zachování alejí.

Posledním požadavkem byl apel na včasné projednávání takových záměrů s veřejností. Od počátku se nejednalo o ultimativní požadavek typu: buď aleje anebo nic. Vznikla občanská iniciativa „Zachraňme aleje“, která začala vyjednávat se samosprávami na obecní i krajské úrovni. Členové iniciativy žijí na Frýdlantsku, i oni pociťovali potřebu bezpečných komunikací. Již od počátku deklarovali ochotu domluvit se na řešení, které umožní koexistenci alejí a spravených silnic, přesto se zde opět projevil stereotyp vnímání iniciativy jako aktivistů (v pejorativním slova smyslu), zejména ze strany některých politiků. Nicméně se zásluhou hejtmana Libereckého kraje, Martina Půty, podařilo zformovat pracovní skupinu složenou ze zástupců samospráv, občanů a odborníků. Setkání probíhala nejen u stolu, ale i v terénu u všech alejí, kterých se projekt týkal. Z původně vyhrocené situace se podařilo vyjednat kompromis. Všichni zúčastnění se shodli na zájmu jezdit po opravených silnicích kulturní krajinou, k níž aleje na Frýdlantsku neodmyslitelně patří. Kácení stromů se podařilo zredukovat téměř na polovinu, s tím, že za každý pokácený strom budou vysazeny tři nové.

Závěry vyjednávání ukázaly, že se na čtyřech z pěti úseků podařilo dosáhnout zachování alejí. Pátým úsekem, kde to bohužel nedopadlo, byla Kočárová alej. Stala se symbolem iniciativy, boje o záchranu alejí, nakonec musela ustoupit rozšířené silnici. Zachovalo se pouze osm jasanů v ohybu silnice, který se v rámci rekonstrukce narovnal. Alej padla v únoru 2017. Zrekonstruovanou silnici dnes lemuje stromořadí z klenů, mlčů lip a jasanů (celkem 124 stromů) založené v bezpečné vzdálenosti od krajnice. Po vyjednávání s vlastníky sousedních zemědělských pozemků se podařilo založit je pouze na jedné straně. Osud aleje se dostal do povědomí lidí po celé republice díky anketě Alej roku 2015. Tehdy se umístila na pěkném třetím místě. Dnes původní alej připomíná odpočinková lavička u zbylých osmi jasanů a pamětní kámen s logem iniciativy „Zachraňme aleje“. Na rozloučení s alejí proběhly kulturní akce - představení Muž, který sázel stromy, vernisáž výstavy Chraňme aleje a happening Rozloučení s alejí s hudebním vystoupením, scénickým tancem, projížďkou koňskými povozy alejí a procházkou v historických kostýmech z doby založení aleje.

zbylých osm jasanů po kácení v roce 2017

dřevo z Kočárové aleje

pamětní kámen s logem iniciativy „Zachraňme aleje“

Počáteční vzájemná nedůvěra končila smírem a vzájemným pochopením. Pořád však není důvod usínat na vavřínech. Vypěstování mladých stromků ve zdravé odolné velikány bude vyžadovat ještě mnoho úsilí. Hlavně teď na začátku je důležité nezanedbat výchovu, která ovlivní růst stromů na dalších minimálně sto let. Čeká je poměrně tvrdý boj o život v prostředí zamořeném posypovými solemi, exhaláty, vystaveném slunci a povětrí. Reálně hrozí i nedostatek vody, která se ztrácí i vlivem těžební činnosti v nedalekém velkolomu Turów.

A ještě smutný dovětek. Argument vybudování bezpečné silnice se ukázal jako lichý. Široká silnice svádí řidiče k vyšší rychlosti. Bohužel zde nově přibyl další křížek...

Mgr. Šárka Mazánková

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, regionální pracoviště Liberecko

tel: 724 138 377

e-mail: sarka.mazankova@nature.cz